

Skapa stad

– en inspirationsguide

Några nedslag från seminariet den 20 okt 2016.

För att bygga långsiktig, hållbart och nyskapande behöver vi vara många

Haninge växer. Invånarantalet har nyligen passerat 85 000, allt fler företag etablerar sig här – och enligt den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen ska Haninge bli stad. Haninge kommun har dessutom fått medel från Tillväxtverket för att stärka attraktionskraften. I projektet ingår som en del att sprida lärdomar från vårt arbete. Men behöver man verkligen arbeta med attraktionskraften i en region som växer kraftigt? Ja, det är inte självklart att Haninge kontinuerligt fortsätter att växa bara för att regionen växer. Just nu går det bra för Haninge. Men hur får man ut så mycket som möjligt av ambitionerna med samhällsutvecklingen? Hur kan man utnyttja stadens fulla potential och de medverkandes unika erfarenheter? Man behöver samverka – eller samskapa.

För att bygga långsiktigt, hållbart och nyskapande behövs många perspektiv. Därför lät vi några av de som har mest erfarenhet av att skapa stad mötas på Skapa stad-dagen den 20 oktober 2016: Arkitekter, stadsutvecklare, processledare, IT-chefer, kulturentreprenörer, politiker, kommunanställda, fastighetsägare, tjänstemän och andra nyfikna möttes i roller som föreläsare, samtalsledare, workshop-deltagare eller åhörare.

Bidragen blev många och viktiga – bara tillsammans kan vi göra det som verkligen bär, består och kan beundras lite extra. ”Tydliggör visionerna. Involvera och engagera invånarna. Tydliggör och arbeta med stadskvaliteterna.” Här är en sammanfattande inspirationsguide med glimtar från dagen. Tankar, tips, idéer, råd, varningar, förhoppningar och förväntningar. Kanske är du en av dem som bidragit? Tack och inspirerande läsning!

Vi ses längs vägen mot vår nya stad.

/Peter Jemtbring, näringslivs- och utvecklingsdirektör i Haninge kommun

”En plats blir inte till en stad bara för att man bygger – det blir till en stad när vi människor har våra liv här.”

/Meeri Wasberg, kommunstyrelsens ordförande i Haninge

Experter som var med och inspirerade under dagen

FÖRELÄSARE

Emma Jonsteg, VD för Utopia arkitekter (och dagens moderator)

Ewa Westermark, arkitekt Gehl Architects

Charlotte Persson, processledare Haninge kommun

Lovisa Jacobsson, We are laja

Jakob Grandin, egenföretagare och nattlivs- och kulturentreprenör

WORKSHOP-LEDARE

- Ulrika Palm, Tillväxt- och regionplaneförvaltningen och Malin Danielsson, Järfälla kommun: *Hur förverkligar vi regionala utvecklingsplaner?*
- Rebecca Strömberg, översiktsplanerare Länsstyrelsen och Roger Lind, planhandläggare Länsstyrelsen: *Hur ökar vi samverkan med Länsstyrelsen tidigt i planprocessen?*
- Ragnar Stenport, Stena Fastigheter och Jan Ytterborn, Strategisk Arkitektur: *Vad vinner vi på att engagera invånare tidigt i processen?*
- Jukka Heino, IT-utvecklingschef i Helsingborgs stad: *Hur kan IT utveckla staden?*
- Alarik von Hofsten, projektansvarig Upplands Väsby kommun: *Hur kan vi bygga bättre till lägre pris?*

”God arkitektur bygger på förståelse för varje plats unika förutsättningar och värden.”

/Emma Jonsteg, VD på Utopia Arkitekter

Hur kan vi göra annorlunda för att skapa en **hållbar, vacker och nyskapande stad?**

Emma Jonsteg, VD på Utopia arkitekter, berättade bland annat om hur frågor, formuleringar och kravställning kan vara avgörande för byggregultatet.

NÅGRA TIPS FRÅN EMMA

- Ställ rätt frågor – till exempel ”Vad vill vi att människorna ska känna när de bor här?” istället för ”Vad ska vi bygga?” Det vidgar ramarna och förbättrar nästan alltid resultatet.
- Våga ta in experthjälp och jobba tillsammans (kommun, byggherrar, arkitekter) – det gynnar både resultatet och i förlängningen processen.
- Ta reda på vad kvalitet betyder rent konkret även för de du jobbar med – ofta blandas det ihop med hög standard.
- Få med allmänheten tidigt i dialogen så att de inkluderas och synpunkterna kan beaktas innan projektet är genomfört.

EMMA SÄGER

De långsiktiga lösningarna är kanske de största kostnadsbesparingarna.

”Samarbete handlar om att bygga förtroende.”

/Charlotte Persson, processledare i Haninge kommun

I Haninge har vi formaliserat samarbetet i ett **samverkansavtal**

För att skapa en attraktiv stads kärna krävs samarbete mellan kommunen och fastighetsägarna. Därför har Haninge sedan tre år tillbaka formaliserat samarbetet med de stora fastighetsägarna i stads kärnan i ett samverkansavtal.

Charlotte Persson är processledare för arbetet med den regionala stads kärnan i Haninge. Under Skapa stad-dagen delade hon med sig av framgångar och motgångar i sitt arbete.

DRA NYTTA AV LÄRDOMARNA – TA DEL AV CHARLOTTE S TIPS

- Ett avtal förpliktigar och riktar resurser. Tack vare samverkansavtalet mellan kommun och fastighetsägare upplever kommunen att arbetet med stads kärnan har fått ett bättre fokus.
- Umgås – i Haninge har vi lyckats skapa en grupp som mer och mer delar med sig till varandra och känner tillit.
- Det är också roligare att jobba med människor man känner lite bättre, det är enklare att lyfta luren om något inte funkar.
- Det är ganska lätt att vara överens på ett övergripande plan. Vi har inte börjat vårt genomförande ännu – möjligen kommer det att bli tuffare då – men å andra sidan så känner vi varandra bättre och det är lättare att lyfta luren...
- Förankra, förankra och förankra.

CHARLOTTE SÄGER

Våga ändra målbilden under resans gång utan att se det som en förlust.

”Vi kan använda det offentliga rummet **till mycket mer än vi tror.**”

/Ewa Westermark, Gehl Architects

Hur kan vi utnyttja våra offentliga rum bättre?

Hur kan vi utnyttja våra offentliga rum bättre som plattform för att förändra beteenden, testa nya samarbetsformer och utmana kommunens traditionella roll? Ewa Westermark, arkitekt på Gehl Architects, gav konkreta exempel i sin föreläsning.

NÅGRA TIPS FRÅN EWA:

- Planera med människan i fokus, den gående människan rör sig med 5km/h.
- Använd människor för att ta reda på vilka kvaliteter en plats har – mät och utvärdera.
- Jobba iterativt, det vill säga utveckla genom processen. Våga testa i liten skala för att sedan vidareutveckla, göra om eller skrota idéer.

EWA SÄGER

Nya mål kräver nya arbetssätt.

”Samhället är **inte bara kvadratmetrar.**”

/Jakob Grandin, entreprenör och klubbexpert

Hur kan vi göra staden mer levande genom upplevelser och kultur?

Jakob Grandin, entreprenör och initiativtagare till några av Stockholms mest uppskattade klubbar och festivaler, berättade om hur han gått från idé till verklighet – en inte alltid spikrak väg.

NÅGRA TIPS FRÅN JAKOB

- Ifrågasätt, samarbeta, tänk annorlunda.
- Bjud in folk från andra branscher.
- Tänk på att kultur och uttrycksfrihet har en helt annan rörelsefrihet än stadsbyggnad.
- Positionera platsen genom kultur.

JAKOB SÄGER

Don't believe the hype, create your own!

WORKSHOP 1

SUPERKRAFTER FÖR ATT LYCKAS

Engagemang • Tålamod • Kreativitet
Mod att ifrågasätta • Prestigelöshet

Hur förverkligar vi regionala utvecklingsplaner?

BAKGRUND

Stockholmsregionen håller just nu på att ta fram en ny regional utvecklingsplan. Det är en omfattande process som pågår i flera år och förutsätter en tät dialog med alla parter som ska göra planen till verklighet. Ulrika Palm från Tillväxt- och regionplaneförvaltningen och Malin Danielsson från Järfälla kommun berättade hur det kan gå till och vilka lärdomar man kan dra. I Järfälla har byggandet av en regional stadskärna redan påbörjats.

HUR KAN VI GÖRA OCH VARFÖR ÄR DET VIKTIGT?

Samverkan är extra viktigt för att vi lättare ska kunna lära av varandra och utveckla specifika styrkor. Det gäller såväl på politisk och kommunal nivå som i rollen som till exempel fastighetsägare. Först om vi samverkar kan vi garantera en bra livsmiljö och goda förutsättningar för att bo, leva och verka. Särskilt viktigt blir det att involvera en bred invånargrupp i Haninge då allmänheten här ofta inte känner till kommungränserna.

3 KONKRETA EXEMPEL PÅ HUR VI KAN LYCKAS

- Samskapa med transparens och genomförandeplanering över kommungränserna (varje kommun bör till exempel ha kartmaterial över grannkommunerna).
- I en stor region påverkar vi varandra oavsett om vi samarbetar eller inte. Om vi arbetar tillsammans kan vi lättare nå dit vi vill och lära av varandra.
- De som bor i regionen ser inte kommungränserna. För att kunna garantera en bra livsmiljö och möta framtidsbehovet av att bo, leva och verka i urbana miljöer behöver den regionala planeringen beröra fler i den kommunala organisationen.

WORKSHOP 2

SUPERKRAFTER FÖR ATT LYCKAS

Kommunikation • Lyhördhet
Effektivitet • Ej låsta positioner

Hur ökar vi samverkan med Länsstyrelsen tidigt i planprocessen?

BAKGRUND

Genom en tidigare samverkan med Länsstyrelsen kan byggprocessen både underlättas och effektiviseras. Men otydliga och ibland obefintliga rutiner har hittills försvårat detta. Rebecca Strömberg och Roger Lind, översiktsplanerare respektive planhandläggare från Länsstyrelsen, berättade hur man genom till exempel planstödsmöten kan hitta former för en tidig samverkan.

HUR KAN VI GÖRA OCH VARFÖR ÄR DET VIKTIGT?

Eftersom samverkan alltid innebär kunskapsöverföring har vi större chans att göra rätt både från början och mot slutet genom ett tidigt samarbete. Dessutom kan en tidig samverkan med Länsstyrelsen effektivisera utredningar (genom till exempel en bättre översikt av behoven) och öka chansen att identifiera behov, något som i sig kan bespara stora resurser.

3 KONKRETA EXEMPEL PÅ HUR VI KAN LYCKAS

- Ha tätare kontakt i projektet så att vi snabbare lär känna varandra och får respekt för varandras roller och kompetens.
- Dela erfarenheter från projekt med andra kommuner.
- Samordna kommunikation med statliga myndigheter som Trafikverket.

WORKSHOP 3

SUPERKRAFTER FÖR ATT LYCKAS

Hitta och sammanföra aktörer från olika verksamheter
Empati • Ambition • Förmåga att fatta beslut • Öppenhet

Vad vinner vi på att engagera invånare tidigt i processen?

BAKGRUND

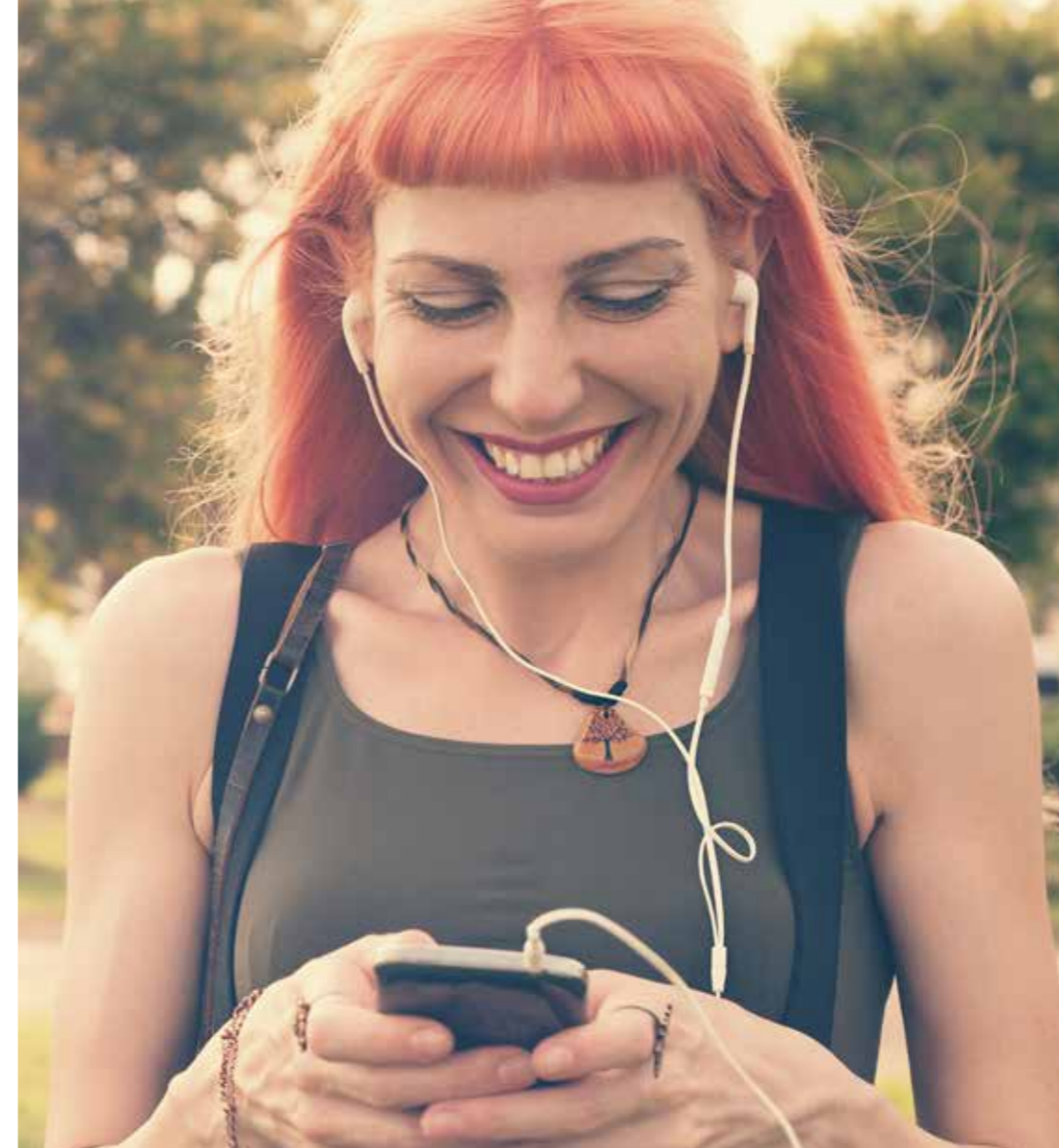
I Haninge-stadsdelen Handen har Stena Fastigheter arbetat i en visionsstyrd process för att låta invånare vara med och utforma stadsplaneringen. Ragnar Stenport, Stena Fastigheter, och Jan Ytterbyn, Strategisk Arkitektur, berättade hur de arbetar i samspel med andra aktörer och intressenter för att tidigt involvera invånarna – ett nyttigt exempel för framtida byggprocesser på flera platser.

HUR KAN VI GÖRA OCH VARFÖR ÄR DET VIKTIGT?

Genom att tidigt ge invånarna inflytande i processen och förankra brett får vi fler perspektiv och större lokalkunskap. Det gör att vi har bättre möjlighet att tillgodose flera olika sorters behov i området i framtiden. Dessutom skapar det en känsla av "ägarskap", något som kan motivera invånarna att ta hand om sitt område – vilket ger både ekonomiska vinster och kan minska antalet överklaganden. Och så hjälper det till att fånga en plats själ, något som är minst lika viktigt i ett byggprojekt!

3 KONKRETA EXEMPEL PÅ HUR VI KAN LYCKAS

- Skapa dialog. Säkra dialogen i befintliga forum och kommunicera där målgruppen är. Inkludera alla målgrupper – barn, skola, grannar. Fokusgrupper och enskilda intervjuer!
- Utse ambassadörer som kan sprida kunskap och ge information.
- Ge upplevelser i form av till exempel walk shops (att gå runt i området) – och uppmuntra till att se möjligheterna.

WORKSHOP 4

SUPERKRAFTER FÖR ATT LYCKAS

Mod att börja • Mod att testa • Mod att fortsätta trots motvind • Uthållighet

Hur kan IT utveckla staden?

BAKGRUND

Jukka Heino, IT-utvecklingschef i Helsingborgs stad, berättade om hur fri surf i staden bidragit till att utveckla verksamheterna och stärka demokratiska värden. Arbetet för att använda digitaliseringens alla möjligheter ledde också till att Helsingborg blev årets IT-kommun 2015. En digital inspiration för framtidens kommuner.

HUR KAN VI GÖRA OCH VARFÖR ÄR DET VIKTIGT?

Digitalisering, öppenhet, demokrati. Kostnadsfri WiFi kan vara ett bidrag till en mer jämlik nät-tillgång och ses som en demokratisk fråga. Och när fler kan surfa på olika platser i staden rör sig också fler där, vilket kan öka känslan av trygghet. Även förutsättningen för medborgardialog kan öka, och attraktionskraften för staden som besöksmål.

3 KONKRETA EXEMPEL PÅ HUR VI KAN LYCKAS

- Nå enighet i kommunen.
- Välj strategiska områden i det offentliga rummet och utgå från platsens förutsättningar.
- Testa på några platser. Prova och sätt upp en stolpe med fiber och satelliter på några platser, till exempel torg eller parker.

Hur kan vi bygga bättre till lägre pris?

BAKGRUND

Mer kvalitet till lägre pris – en ständigt aktuell fråga i byggbranschen, och inför kommande byggprocesser. I Upplands Väsby kommun har man arbetat fram en metod som bygger på att kvaliteten får påverka markpriset – ju större stadskvalitet, desto lägre pris på marken. Alrik von Hofsten, projektansvarig, berättade om hur det fungerar och delade med sig av lärdomar andra kommuner kan dra.

HUR KAN VI GÖRA OCH VARFÖR ÄR DET VIKTIGT?

Att fokusera på kvalitet ger invånare och byggherrar en signal om att det är viktigt för kommunen. Det kan också locka till sig exploatörer och skapa mervärden för flera parter, förutom en förhöjd boendekänsla för invånarna. Just hållbara, långsiktigt trivsamma miljöer förutsätter kvalitet vid byggandet, något som oftast också ökar attraktionskraften för området. Så mätbar kvalitet är intressant på flera sätt.

3 KONKRETA EXEMPEL PÅ HUR VI KAN LYCKAS

- Vision och målbild. Arbeta fram en tydlig, realistisk och kreativ målbild som är gemensam för alla parter. Och utvärdera visionen ur flera perspektiv – kommun, boende, näringsliv och intresseorganisationer.
- Samarbeta långsiktigt och uthålligt med kontinuitet, uppföljning och ömsesidiga dialoger.
- Involvera gärna en extern, oberoende jury. Våga ställa frågor, var tydlig och öppen för nya idéer.

WORKSHOP 5

SUPERKRAFTER FÖR ATT LYCKAS

Passion • Visualisering • Teambuilding
Handlingskraft • Vision

Tips. Det här var bra!

POSITIVA ERFARENHETER SOM SKAPA STAD-BESÖKARNA DELADE MED SIG AV

- Tydligt uppsatta mål gjorde att alla visste vem som skulle göra vad i vilket skede.
- Projektledare med helhetsansvar för projektets utveckling ledde till en smidigare process.
- Hajk i området möjliggjorde att vi kunde skaffa oss en nödvändig, gemensam bild av verkligheten.
- Byggherrar samarbetade
- Kontinuerlig dialog i ett tidigt skede ledde till färre överklaganden och bättre förankring.
- En gestaltningsgrupp för fastighetsägare och arkitekter gjorde gruppen mer lösningsorienterad och ledde till större förståelse för varandras frågor.
- En tidig bred och inkluderande dialog mellan byggherre och kommun möjliggjorde tydlig formulering av gemensam vision.

Ouch. Gör inte om det här!

SÄMRE ERFARENHETER SOM SKAPA STAD-BESÖKARNA DELADE MED SIG AV

- Brist på tydlig vision ledde till själlöst hus.
- Den ansvariga för projektet hade inte mandat att genomföra det.
- Resurser för att genomföra projektet tillsattes inte.
- Vi säkerställde inte samverkan internt och ställde för låga krav på kvalitet.
- Kommunen tog inte tillräcklig ledarroll i stadsutvecklingsprojekt.
- Felaktig målgruppsanalys ledde till att de som flyttade in blev lidande av att det saknades förskolor, skolor mm.
- Vi missade att planera in sopheringen!

Några nedslag hos workshop-grupperna

VARFÖR VALDE DU WORKSHOPEN "HUR KAN IT UTVECKLA STADEN?"

– För att vidga mina vyer – jag jobbar med något helt annat annars, som samhällsplanerare.

VARFÖR VALDE DU WORKSHOPEN "HUR FÖRVERKLIGAR VI REGIONALA UTVECKLINGSPLANER?"

– Man lär sig alltid av andra och får också tillfälle att ge sin syn på stadsutvecklingen i kommunen.

VARFÖR VALDE DU WORKSHOPEN "HUR KAN IT UTVECKLA STADEN?"

– Är nyfiken på vad folk använder offentlig WiFi till.

VARFÖR VALDE DU WORKSHOPEN "HUR KAN VI BYGGA BÄTTRE TILL LÄGRE PRIS?"

– Jag undrar hur det är möjligt!

VARFÖR VALDE DU WORKSHOPEN "HUR FÖRVERKLIGAR VI REGIONALA UTVECKLINGSPLANER?"

– Jag vill veta hur de tänker kring dagvatten, vattenstatus och kopplingen till miljönormer.

Tjuvlyssnat om dagen

"Tror Haninge vill ligga i framkant när det gäller stadsutveckling."

"Nästa år tycker jag de kan ha ännu fler internationella inslag."

"Bra att de vågade vara lite kritiska mot tidigare beslut och ta upp mindre lyckade exempel."

"Att de anordnar den här dagen visar att de tycker stadsplanering är viktigt."

"Nu återstår att se vad som kommer att göras också."

"Har fått flera handfasta tips och förstått att så här kan jag ju också ställa frågor."

"Bra att de bjuder in människor med så olika expertkunskap."

"Det var väldigt mycket natur på bilderna."

"Det här kanske ger folk perspektiv och gör så att man bryter invanda mönster."

"Kul med föreläsningen om kultur och upplevelser – vi arkitekter är ju helkassa på vad vi fyller det byggda med!"

Saker vi inte har svar på idag

- Hur kan vi nå och engagera de som inte "hörs"?
  - Vem bor, och vill bo, här i framtiden? Och hur kan alla få råd att bo?
  - Hur påverkar framtidens bilar, datorer och annan teknik hur vi rör oss i staden om 20 år?
  - Har vi koll på integritetsfrågor (när det gäller t ex digitaliseringen)?
  - Vad är kvalitet i framtiden och vad vill nästa generation ha?
  - Hur fungerar förvaltningen?
  - Hur jobbar vi mer effektivt?
  - Hur får vi tjänstemän och politiker att våga ta beslut?
  - Förmår vi kämpa för att nå hela vägen fram?
-

hahaninge

I SAMARBETE MED

